בבית נמי [א]כיון דאעיל ידיה איסתאב כי עייל כולי האי טמא הוא אלא אמר ר"א צירף ידו משום טומאה איכא משום ביאה ליכא וצירף גופו טומאה וביאה בהדי הדדי קאתו הא אי אפשר דלא עייל חוטמו ברישא ונחית ליה טומאה אלא אמר רבא הכניס ידו משום טומאה איכא משום ביאה ליכא הכניס גופו טומאה וביאה בהדי הדדי קא אתיין והא אי אפשר דלא עייל אצבעתא דכרעיה ברישא ונחת להו טומאה אלא אמר רב פפא (א) [ב]כגון שנכנס בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע עליו את המעזיבה דטומאה וביאה בהדי הדדי קאתיין מר בר רב אשי אמר א] [ג]כגון דעייל כשהוא גוסס ונפק נשמתיה אדיתיב דטומאה וביאה בהדי הדדי קאתיין ת"ר [ד]להחלו עד שעה שימות רבי אומר (א) [2]במותם יטמא עד שימות מאי בינייהו אמר ר' יוחנן משמעות דורשין איכא בינייהו ר"ל אמר גוסס איכא בינייהו למאן דאמר מלהחלו אפילו גוסס למ"ד במותם עד שימות אין גוסס לא ולמ"ד מלהחלו הכתיב במותם מיבעי ליה לכדרבי [ה]דתניא רבי אומר במותם אינו מטמא [ו]אבל מטמא בנגעתם ובזיבתם ולמאן דאמר במותם הא מיבעי ליה להאי סברא א"כ לימא קרא במות מאי במותם שמעת מינה תרתי ולמ"ד במותם הכתיב להחלו להחלו להכי הוא דאתא במי שאינו מחולל יצא זה שמחולל ועומד ולמ"ד מלהחלו הא מיבעי ליה להאי סברא א"כ לימא קרא להחל מאי להחלו שמעת מינה תרתי מיתיבי ג) [ז]אדם אינו מטמא אלא עד שתצא נפשו ואפילו מגוייד ואפילו גוסס ולמ"ד מלהחלו הא קתני דאינו מטמא לענין טמויי עד דנפקא נפשיה [ח]לענין אתחולי הא איתחיל:

רש"י

בכיס(א). אמאי חייב שתים הא לא אתיין בהדדי דכיון דעייל ידיה לאורחיה דאינש נהכי איטמי ליה דכמאן דנגע בטומאת המת שבפנים דמי וביאה לא הוי עד דעייל כוליה גופיה: **אלא אמר ר"א צירף ידו.** כל היכא דהושיט ידו ליכנס תחלה: **משום טומאה איכא משום ביאה ליכא.** ולא הוי כמאן דאתיין טומאה וביאה בהדי הדדי ואינו חייב אלא אחת שהרי כבר מחולל ועומד הוא. אלא הכא במאי עסקינן דצירף גופו כלומר שהכניס כל גופו כאחד דטומאה וביאה בהדי הדדי קאתיין: **צירף גופו.** לאו דוקא אלא איידי דאמר צירף ידו קאמר צירף גופו: **והא לא אפשר דלא עייל חוטמו ברישא.** משום דבולט מן הפרצוף לאורחיה דאינש לכי עייל בביתיה דשוחה ראשו ברישא ונחית ליה טומאה ולא הויא ב] [ביאה] עד דעייל ליה כוליה וכי עייל כוליה גופיה הא מיטמי וקאי: **אלא אמר רבא הכנים ידו כו'.** אלא היכי משכחת לה כגון דהכניס גופו שנכנס כשהוא זקוף דאתיין להו טומאה וביאה בהדדי וחייב שתים: **והכי לא אפשר דלא עייל אלבעתא דכרעיה כו': כגון שנכנס.** לבית שבתוכה טומאת מת בשידה תיבה ומגדל: **ת"ר לא יטמא בעל בעמיו להחלו עד שעה שימות.** מותר לעסוק בו ואינו עובר עליו משום לא יחלל עד שעה שימות. והאי קרא קאי בכהן והוא הדין לנזיר: **רבי אומר לא יטמא להם במותם עד שימות.** והאי קרא בנזיר קאי והוא הדין בכהן: **משמעות דורשין.** דלמר משמע ליה מהאי קרא דעד שעה שימות אע"ג דעסיק ביה לא הוי מחולל (ב) ולמר מהאי קרא דלהחלו: **ור"ל אמר גוסס איכא בינייהו.** דלמאן דמשמע ליה מלהחלו אפילו בגוסס קאי בלא יחלל דכיון שהוא גוסס סופו להיות חלל דקי"ל (גיטין דף כח.) רוב גוססין למיתה וקאמר דלא יחלל כו' ולמאן דמשמע ליה מבמותם עד שימות אינו עובר בלא יטמא לא כהן ולא נזיר אבל בגוסס לית לן בה: **אבל מיטמא.** בין נזיר בין כהן בנגעם ובזיבתם ואינם עוברים במגע הזב לא משום לא יחלל ולא משום לא יטמא: **הא מיבעי ליה להאי סברא.** במותם אין מטמאין אבל מטמאין בנגעם ובזיבתם: **ולמאן דדריש ליה להחלו.** משום גוסס הא אתא נמי להכי למי שאינו מחולל: **א"כ.** דלא נדרוש ליה אלא חד טעמא נימא קרא ג)להחל דמשמע לענין מי שאינו מחולל ומדקאמר להחלו שמע מינה תרתי: **מיתיבי אדם.** הכי הויא רישא דברייתא ג] בהעור והרוטב: **מגוייד.** מחתך לאיבריו ואפילו הכי אינו מטמא וקשיא לר"ל דמשמע ליה מלהחלו דאפילו לגוסס אסור: **לא קשיא לענין טמויי.** הוא דלא מטמא עד שתצא נפשו ולא כשהוא גוסס אבל לענין אחולי מכיון דהוי גוסס קאי בלאו דלא יחלל:

אמר

תוספות

בבית נמי כיון דאעיל ידיה אסתאב. דאהל המת כמליא טומאה דמי ומיד שהושיט ידו בפנים כאילו נגע במת ואכתי לא קריין לא יבא וכי עייל כולי האי טמא[1] ומחולל ועומד הוא ואתרי[2] לא תמלא חייב לא יבא עם לא יטמא [כיון][3] שהוא מחולל ועומד לא היה לנו ד] לרבות להחלו למעט מחולל ועומד הוא אלא לדרשה אחריתי כדבסמוך: **אלא** אמר ר"א צירף ידו לבית. כלומר שהכניסה לבית קודם לגוף משום טומאה איכא משום ביאה ליכא דמחולל ועומד: **צירף** גופו. כלומר היו ידיו צרופות ו)ושטופו'[4] לגופו ולא הכניסן תחילה טומאה וביאה בהדי הדדי קאתיין ואומר הר"ס אף ע"ג דבית המנוגע אמר בפר' השוחט (חולין דף לג:) ידיו טמאות דרבנן אף כי מצורע מטמא באהל מ"מ אינו כ"כ כמו ה)מילי[5] טומאה שכמו כן בבית המנוגע הנכנס שם טמא אפילו לא נגע ואפ"ה נשנית במשניות דאם יש מחילה כל שהוא[6] למצורע לא יטמאנו ואילו בטומאת מת אף פותח טפח מביא הטומאה: **הא** א"א שלא עייל חוטמו ברישא. ונחת ליה טומאה: אלא אמר רבא הכנים ידו[7] משום טומאה איכא. פירוש משום דחוטמו עייל ברישא: **הכנים** גופו טומאה וביאה בהדי הדדי קאתיין. כלומר שהיה כופה ראשו חוץ לבית כמו הלכוף כאגמון ראשו (ישעיה נח): **והא** לא אפשר דלא עייל אצבעא דכרעיה תחלה. ולא מצי לאוקמי [כגוונא לבית ה)אחורנית דלא שכיח] ביאה כדאמר בפרק ב' דשבועות (דף יז:) ובפ"ק דחולין (דף י:) ולכולהו מצי למיפרך הא לא אפשר דלא עייל מיעוטא ברישא ומטמא ליה בטרם יכנס ו)כדרכו: **כגון** שנכנס בשידה תיבה ומגדל ובא אחר ופרע עליו המעזיבה דטומאה וביאה בהדי הדדי קא אתיא. וצ"ל [דהוא] מסייע להסיר המעזיבה דהא בהתרו בו למלקות איירי: **מר** בר רב אשי אמר כגון דעייל [כשהוא גוסס] ונפק נשמתא אדיתיב התם לטומאה וביאה בהדי הדדי קאתיא י]: **מהכא** משמע. דכהן אסור ז] [ליטמא לאחרים אף כשהוא מטומא כבר] לקרוביו[8] ואף כי מחולל ועומד הוא דאף לפי דברי רבה אם פירש אסור ליטמא שהרי אחר שיפרוש ממנו ח] ילקה על שאר מתים ט] [אם] מאהיל עליהן וכן שמעתי מאשלי רברבי י] לשון ר"י שהנזיר יושב בבית והוא עת כולא מת בבית שהוא שם: **להחלו.** בכהן הדיוט כתיב: **עד** שעה [שימות]. ולאפוקי מגוייד דלהחלו משמע לאחר שנעשה חלל: רבי אומר במותם. בנזיר כתיב לאביו ולאמו לא יטמא להם במותם: **אמר** רבי יוחנן משמעות [דורשין] איכא בינייהו. דהאי ממעט מגוייד וגוסס מלהחלו והאי מבמותם: **במותם** אין מטמא אבל מטמא בנגעם. אפילו[9] באחריני אינו מוזהר כ"א בטומאת מת שכתוב על כל נפשות מת לא יבא [גליון. כ] במ"כ [כתב] במותם לא יטמא אבל יושב הוא בהספד ובשורה: **אם** כן נימא קרא להחל מאי להחלו מיתיבי האדם אינו מטמא עד שתצא נפשו ואפילו מגוייד. פירוש לשון גודו אילנא (דניאל ד) מלא פצעים [ופגמים] והתם בפ' החשה (יבמות דף קכ:) [דייק] מהכא ברייתא דמגוייד ל] לא חיי טמויי לא מטמא הא מחייא לא ופליגי ביה תנאי התם: **ולמ"ד** מלהחלו הא קתני ואינו מטמא עד שימות. מכל מקום[10] נדרש נמי דלא יטמא כאילו סמכו[11] להחלו להזהירו אף[12] גוסס משום חילול והוי מצי לשנויי דהך מ] ט)ברייתא כו'[13]:

ומהכא שמעינן דכהן אינו מוזהר על הגוסס דקי"ל כר' יוחנן לגבי ר"ל ומיהו בה"ג גרים אביי במקום רבי יוחנן ורבא במקום ר"ל ולפ"ז הלכה כרבא לגבי דאביי [ולרבא פליגי רבי ורבנן][14] ולית לן ה)הלכה כרבי מחבירו [ולא מחביריו נמלא] יהא כהן מוזהר על גוסס:

נקטע

עין משפט נר מצוה

[א מיי' פ"ה מהל' טומאת מת הל' יח]:
עב ב ג מיי' פ"ה מהל' נזירות הלכה יח ופ"ג מהל' אבל הל' ו:
עד ד מיי' פט"ו מהל' טומאת אוכלין הלכה ט:
עה ה מיי' פ"א מהל' טומאת המת הל' טו [טוש"ע יו"ד סי' שנ]:
עו ו טוש"ע שם:

◆

הגהות התוספות

1. נלע"ל וכי עייל כוליה בתר הכי טמא כו'. 2. צ"ל ואחרי כי לא. 3. תיבת כיון נמחק. וצ"ל כי אם כשהוא. 4. צ"ל ותכופות. 5. צ"ל אינו כ"כ כמאן דמלי. 6. תיבת כל שהוא נמחק. וצ"ל עפרה טפחים כיוו. 7. נלע"ל הכנים חוטמו בין בגמ' בין בפרש"י בין בתוס'. 8. צ"ל מהכא משמע דכהן אסור ליכנס בבית הקברות אף לקרוביו שהוא מותר ליטמא בהו, ואף כי כו'. 9. צ"ל תימה הא אפילו כו'. 10. צ"ל ומשני לענין טמויי כו' ומכל מקום. 11. צ"ל כאילו סמכו לגלות להחלו והוי הוא כאילו כתב לא להחלו. 12. צ"ל אף על. 13. צ"ל כרבי. ותיבת כו' נמחק. 14. צ"ל פליגי רבי ורבנן בגוסס.

◆

מוסף רש"י

כגון שנכנס בשידה תיבה ומגדל. שמפסיק בינו לבין הטומאה וגגו נעודו בשידה שהוא טהור ואח"כ בא חברו ופרע את המעזיבה שהיא תקרתו, שהיתה השידה מעל לראשו (לעיל יז:).

◆

פי' הרא"ש

דאם נגע בב' מתים בבת א' והתרו בו על שניהם לא לקי אלא א' דשם נגיעה הכל אחד: ופריך בבית נמי היכי משכחת שיבואו שניהם כאחד דכיון שהכניס ידו לבית [אף דעדיין לא] נכנס כל גופו כאילו נגע באצבעו במת דביתא כמאן דמליא טומאה דמי ומשום לא יבוא ליכא עד שיכנס רוב גופו ונמצא כבר מחולל ועומד הוא: ומשני דאי צרף ידו פירוש כשהכניס ידו תחלה לבית משום ביאה ליכא: צירוף גופו. פי' שהיו ידיו צרופות ותכופות לגופו חייב ב': והדר תו פריך אפילו צירף גופו אי אפשר דלא עייל חוטמו ברישא ונטמא כל גופו קודם שיכנוס רובו: ומשני הכנים ראשו ודאי ליכא משום ביאה הכנים גופו כגון שעקר ראשו לאחוריו ונכנס רוב גופו א) קודם שנכנס חייב ב'. והדר תו פריך אפילו הכנים גופו א"א דלא עייל אצבעותיו דכרעיה ברישא. ולא מצי לאוקומה כגון שנכנס דרך אחוריו שאין זה דרך ביאה כדאמר פ"ק דחולין ובפ"ב דשבועות ולכולהו הוה מצי למיפרך מדעייל מיעוט גופיה אישתמי ליה ומשום ביאה ליכא עד דעייל רוביה: ובא חבירו ופרע עליו את המעזיבה. וצ"ל שהוא בעצמו סייע לו דאי לא עביד מעשה לא לקי וחייב דאמר היינו מלקות: דעייל כשהוא גוסס וכו' וצ"ל דס"ל דהתראת ספק שמה התראה. ולי נראה כיון דרוב גוססים למיתה לא הוי התראת ספק ולהכי נקט כשהוא גוסס ולא קאמר כשהוא חולה. ומכאן יש ללמוד דכהן אסור ליכנוס לבית הקברות אפילו לקרובים שמטמא להם שהרי אחר שפירש ממנו אמרינן הכא שהוא לוקה כשהוא נוגע או מאהיל על אחר: להחלו עד שעה שימות. לאפוקי מגוייד וגוסס דלהחלו משמע אחר שנעשה חלל: משמעות דורשים איכא בינייהו. תרוייהו סברי לאפוקי מגוייד וגוסס ומר דריש ליה מהאי קרא ומר מהאי קרא: מ"ד מלהחלו אפילו גוסס. דשפיר מקרי חלל כיון דרוב גוססים למיתה: אבל מטמא הוא בזיבה ובנגעים אם היה אביו זב או מצורע: א"כ לימא קרא להחל [illegible] ואפילו מגוייד. [illegible] לענין אתחולי [illegible] ומהכא שמעינן דכהן אינו מוזהר על הגוסס דקיי"ל כר' יוחנן לגבי ר"ל [illegible]

מסורת הש"ס

א) לעיל יח:, ב) לקמן מח., ג) אהלות פ"א מ"ו [יבמות קכ:], ד) צ"ל ופשוטות, יעב"ץ, ה) צ"ל מלית, ו) כ"א רובו, ז) [צ"ל תמני], ח) עירובין מו., ט) ויותר נראה דתיבת כו' צ"ל כרבי וא"ש טפי. הגהות מרגליות כהן להר"ב הכהן ז"ל.

◆

תורה אור השלם

1. לא יטמא בעל בעמיו להחלו: ויקרא כא ד
2. לאביו ולאמו לאחיו ולאחתו לא יטמא להם במתם כי נזר אלהיו על ראשו: במדבר ו ז

◆

נוסחת הריב"ן

א) גמ': ג) להחל דמשמע בין לענין מי שאינו מחולל שלא יגע בגוסס דמשמע להחלו כמו חלל חרב ומדקאמר להחלו וכו':

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבי אומר לא יטמא להם במותם עד שימות: (ב) רש"י ד"ה משמעות וכו' לא הוי מחולל ועומד מהאי קרא להחלו ומר משמע ליה מאידך קרא דעד שעה שימות הס"ד ואח"כ מ"ה ור"ל אמר וכו' ולא נזיר עד שימות אבל בגוסס:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' כגון דעייל כשהוא גוסס. כ"כ עי' א"מ: ב] רש"י ד"ה והא וכו' ולא הויא ביאה כצ"ל: ג] ד"ה מיתיבי וכו' דברייתא בהעור והרוטב. תיבות בהעור והרוטב נמחקו וג"כ בפ' החשה ביבמות דף קכ ע"ב: ד] תוס' ד"ה בבית וכו' לא היה לנו לרבות. מן לרבות נמחק וג"כ לדרוש: ה] ד"ה והא וכו' לבית דרך אחורנית כצ"ל. ג"כ עי' א"מ: ו] ד"ה מר בר רב אשי וכו' הדדי קאתיא. ג"כ פי' שהנזיר יושב בבית והיה מת בעת יציאת נפשו בבית שהוא שם כצ"ל. א"מ: ז] ד"ה מהכא משמע דכהן אסור ליטמא וכו' כבר לקרוביו. מן תי' ליטמא עד לקרוביו נמחק וג"כ ליכנס לבית הקברות אף לקרוביו שם לטמא כאו כצ"ל. א"מ: ח] באו"ד שהרי אחר שיפרוש ממנו ילקה. תי' ילקה נמחק וג"כ ילך: ט] באו"ד על שאר מתים אם מאהיל. תי' אם נמחק וג"כ ומאהיל וכו' וכן שמעתי מאשלי רברבי מן וכן עד רברבי נמחק וג"כ וכן שנינו באבל רבתי בפ"ה כצ"ל. א"מ: י] באו"ד לשון ר"י שהנזיר יושב בבית וכו' שהוא שם. ג"כ מן שהנזיר עד שם כל זה נמחק ומקומו לעיל בד"ה מר בר רב אשי וכלמור שם על הגליון: כ] ד"ה במותם וכו' גליון במ"כ כתב. תיבות במ"כ כתב נמחקו וכ"ה בספרי כתוב וכ"ה ג"כ בכלה פי' נשא. א"מ: ל] ד"ה א"כ וכו' מהך ברייתא דמגוייד לא חיי טמויי לא מטמא הא מחייא לא. מן תי' טמויי עד לא נמחק: מ] ד"ה ולמ"ד וכו' והוי מצי לשנויי דהך ברייתא כאידך תנא ט כצ"ל. א"מ:

א) אולי צ"ל קודם שהכניס ראשו חייב ב' וכו' [illegible]

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones